

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятынан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2024-2025 уку елы) 9 ичкى сыйныф**

**Уткэрү вакыты- 180 минут
Максималь балл – 55 балл**

I. Тест биремнәре (10 балл).

1. Суфи идеяләрне алга күйгән, иләһи мәхәббәт темасы күтәрелгән әсәрләр (1 балл):

- 1) суфичылык
- 2) дини эдәбият
- 3) суфичылык эдәбияты

2. Модернистик агым (1 балл):

- 1) импрессионизм
- 2) романтизм
- 3) реализм

3. Рун һәм уйгур язулы истәлекләр әдәбиятның кайсы чорына карый (1 балл):

- 1) Болгар чоры әдәбияты
- 2) Халық авыз иҗаты
- 3) Гомумтөрки әдәбият

4. Сюжет элементы (1 балл):

- 1) анафора
- 2) хронотоп
- 3) пролог

5. Әдәбиятны үсеш-үзгәрештә, үзенә хас закончалыклары булган процесс буларак өйрәнә торган фән (2 балл):

Жавап: _____

6. Мөхәмәдъяр, Кол Шәриф иҗатлары әдәбиятның кайсы чорына карый (1 балл):

- 1) Алтын Урда чоры әдәбияты
- 2) Казан ханлыгы чоры әдәбияты
- 3) Болгар чоры әдәбияты

7. Мэула Колый эсәрләренең жанры (1 балл):

- 1) хикмәт
 - 2) кыйсса
 - 3) дастан

8. Жәдитчелек яшәешнең икътисад һәм сәясәт өлкәләренә да тирән утеп керә. Гомумән, әлеге жәитди узгәрешләр татар әдәбиятына да йогынты ясый. Мәгърифәтчелек, соңрак жәдитчелек идеяләре нәкъ менә матур әдәбият аша халыкка барып ирешә. Бу яктан сүз сәнгатенең вазифасы бермә-бер арта, киңәя. Татар әдәбияты Яңарыш идеологиясен үзенә нигез итеп ала һәм реализм юлына чыга. Халык тормышына йөз тоту үзәк урынны били бара. Сүз сәнгатендә проза һәм драматургия төрләре мәйданга чыга. Әлеге үзенчәлекләр кайсы чор әдәбиятына хас? (2 балл)

Жавап:

II. Язма жавапка бэйле бирэмнэр (25 балл).

1. Татар мәгърифәтчелек әдәбияты. Мәгърифәтчелек әдәбиятына хас үзенчәлекләр (10 балл).

2. Фатих Эмирхан ижаты турында нилэр беләсез, аның нинди әсәрләрен укыганыгыз бар? Узенең әсәрләрендә ул нинди тема-проблемаларны күтәрә? Узегез укыган бер әсәр мисалында анлатыгыз (10 балл):

3. Муса Жәлилнең «Кызыл ромашка» шигыреннән алынган өзектә кулланылған тел-сурәтләү чараптарын табып языгыз (5 балл):

*Иртәнгө таң нурыннан
Уянды ромашкалар.
Елмаен, хәл сорашып,
Күзгә-күз караштылар.*

*Назлады жыл аларны,
Тибрәтеп ак чукларын,
Таң сипте өсләренә
Хүш исле саф чыкларын.*

Чәчкәләр, кәефләнеп,
Жай гына селкенделәр.
Һәм кинәт шунда гәжәп
Бер яңа хәл күрдөләр.

*Ерак түгел монаен,
Утыра ромашка кызы,
Тик чуклары ак түгел,
Кан шикелле кып-кызыл.*

*Ромашкалар бар да ак,
Аерымый бер-береннән;
Ничек болай бер үзе
Ул кызылдан киенгән?*

III. Әдәби әсәргә анализ (10 балл).

**Фатих Кәрим
Кыр казы**

Тирән окопта каршылыйм
Икенче язны;
Язғы таңда безнең якка
Кайта кыр казы.

Кайта дингез артындағы
Ерак илләрдән,
Һәм яши ул төнбоеклы
Тонық күлләрдә.

Әй кыр казы, тұбәнәйт тә
Очкан юлыңны,
Бүләк итеп китче миңа
Бер каурыенны.

Каләм ясап каурыеннан,
Язғы ялқында
Ут әченнән языйм бер жыр
Сөйгән халкыма.

Дәһшәтле сугыш кырында
Сөйгән халкымның
Мин кояшым итеп йөртәм
Йөрәк ялқынын.

Халкыма бәхет, дан даулап,
Үтә көннәрем.
Анабыз жирне кочаклад,
Бәлки, үләрмен.

Үлсәм, жырларымда калыр
Сөю, сагышлар;
Кыр казы йөзгән күлләрдә
Шаулар камышлар.

1. Лирик геройга характеристика бирегез (2 балл).
 2. Хис-кичерешне житкериү өчен автор нинди образлардан файдалана? (2 балл)
 3. Өлөгө әсәре белән автор укучыларга нинди фикер житкере? (2 балл)
 4. Өлөгө әсәрнең жанрын билгеләгез. Ни өчен шулай дип уйлысыз? (4 балл)

IV. Иҗади бирем (10 балл).

«Жиңү көнен алып килә язлар, / Алар саный заман ағышын...»